

**TÜM MALİYE SEN.
İST. 2 NOLU ŞUBE**

**EĞİTİM KÜLTÜR SEKRETERLİĞİ
EĞİTİM DİZİLERİ 1**

**TÜRKİYEDE GELİR DAĞILIMI
VERGİ SİSTEMİMİZİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMI

Türkiye'de gelir dağılımı ile ilgili araştırmalar yetersiz olup, kısıtlı kaynaklardan elde edilen verilere göre ülkemiz, gelir dağılımı bozuk olan ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Gelir dağılımındaki bu eşitsizlik, emek gelirleri aleyhine her geçen gün derinleşerek artmaktadır.

1980 yılından itibaren uygulanan ihracata dönük büyüme politikaları ile birlikte, zaten bozuk olan gelir dağılımı iyice bozulmuştur. Uygulanan politika ve önlemler gelir dağılımını ücretliler aleyhine bozarken, gelir dağılımında kar, rant, faiz gibi sermaye gelirleri lehine uzun vadeli bir kaymanın hedeflendiği de görülmektedir.

Çizelge 1 Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımı Araştırmalarının Bulguları

Gelir Grupları	1963	1968	1973	1986	1987	1994
En düşük %20	4.5	3.0	3.5	3.9	5.2	4.9
İkinci %20	8.5	7.0	8.0	8.4	9.6	8.6
Üçüncü %20	11.5	10.0	12.5	12.6	14.1	12.6
Dördüncü %20	18.5	20.0	19.5	19.2	21.2	19.0
En yüksek %20	57.0	60.0	56.5	55.9	49.9	54.9
En yüksek/Endüşük	12.7	20.0	16.1	14.3	9.6	11.2
Gini Katsayısı	0.55	0.56	0.51	0.50	0.43	0.49

KAYNAKLAR: DİE, DPT, Esmet, Fişek ve Kalaycıoğlu

Yukarıdaki çizelgeden de anlaşılacağı gibi, incelenen nüfus, en az gelirli den en çok gelirliye doğru sıralanmış ve beş eşit gruba bölünmüştür. 1994'de nüfusun en az gelirli %20'si toplam gelirin %4.9'unu elde ederken en yüksek gelirli %20'si toplam gelirin %54.9'unu almaktadır. Görüldüğü üzere gelir dağılımı toplumun büyük bir kesimi için giderek daha da bozulmaktadır. Ayrıca 1980'den sonra maaş-ücret payı hızlı bir düşüş göstererek 1985 yılında %19,47 olmuştur. Diğer gelir payı ise 1985 yılında %62,71 olmuştur. (İktisat Dergisi-Süleyman Özmucur)

Bunun yanı sıra yine kaynaklara göre, yüksek enflasyonun neticesinde, sendikasılaştırma politikaları ile örgütsüz kesimin gelirleri de gün geçtikçe gerilemeye başlamıştır. (Kriz, gelir dağılımı ve Türkiye'nin alternatif sorunu Kaynak Yay.)

Çizelge 11

	1996 Yılı	Yıllık olarak	Kişi başına
	Milli Gelirden aldığı	Aldığı pay	M.G.
	Aldığı pay		
Birinci %20	4.9	93 Milyon	717 Dolar
İkinci %20	8.6	163 "	1259 "
Üçüncü %20	12.6	239 "	1844 "
Dördüncü %20	19.0	361 "	2781 "
Beşinci %20	54.9	1049 "	8000 "

1. Kişi başına M.G. 2.928 dolardır.
2. En zengin ile en yoksul arasında 11 kat fark var.
3. %60'lık bölüm ortalamanın altında pay alıyor.
4. 1995 yılına göre aradaki fark 422 dolar artmıştır.

VERGİ SİSTEMİMİZİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Batının kalkınmış toplumlarında verginin sosyal fonksiyonuyla anlaşılan ; vergi yükünün halkın çoğunluğu tarafından adil sayılan bir gelir bölüşümü modeline uygun şekilde dağıtılmasıdır. Böyle bir hedefin gerçekleştirilebilmesi için, vergi sisteminin vergi öncesi gelir bölüşümünü değiştirmesi gerekir. Türk vergi sistemi ise vergi yükünü, vergi öncesi gelir bölüşümünü daha da bozan bir şekilde dağıtmaktadır.

Günümüzde devletin ekonomik ve sosyal fonksiyonları artmakta ve dolayısıyla milli hasıladan devlete vergi olarak aktarılması gereken payda büyümektedir. Vergi gelirlerinin gayrisafi milli hasılaya bölünmesiyle bulunan vergi yükünün inceleme konusu olması, sosyal adalet amacıyla alınacak verginin bu amaca en uygun biçimde alınması ve yükün adil dağılımı için büyük önem taşır. Edinebildiğimiz rakamlara göre ;

VERGİ YÜKÜ YILLAR	KAMU GELİRLERİ GSMH %	VERGİ GELİRLERİ GSMH %	VERGİ GELİRLERİ ELASTİKİYETİ
1985	27.7	13.8	1.2
1986	34.1	15.2	1.3

kaynak: Korkmaz Esfender "Gelir Sistemimizin Yapısal Gelişimi ve Sonuçları"
Maliye Araştırma Merk. Konf.

Ülkemizdeki vergi yükü son derece düşüktür. Vergi yükünün yıllar itibariyle gösterdiği değişimden ziyade, asıl önemli olan konu, vergi yükünün gelir grupları itibariyle gösterdiği dağılımdır. Yapılan bütün araştırmalar ülkemizdeki toplam vergi yükünün fazla olmadığını, fakat vergi yükünün gelir grupları itibariyle gayri adil dağıtıldığını göstermektedir.

DPT Gelir Dağılımı araştırmasına göre, ücretlilerin milli gelir içindeki payı %28.3 iken 1990'da %15 civarına düşmüştür.

Ülkemizdeki vergi sistemine çok kısaca değinecek olursak, verginin dört unsuru vardır. Adil, yaygın, kontrol edilebilir ve anlaşılabilir olmasıdır. Bu unsurları göremiyoruz. Örneğin 1996 Yılında Kurumlar Vergisi mükellef toplamında ancak %2.5 oranında denetleniyor. Damga, Veraset Vergisinde %1 raslantı ile denetlenmiştir.

1980 sonrasında vergi gelirlerinde, özellikle gelir vergisinin payında önemli bir düşüş görülmektedir. 1983'den itibaren dolaylı vergiler artırılmıştır. KDV'nin sisteme girmesiyle dolaylı vergilerin vergi sistemimizdeki ağırlığı artmıştır. Kurumlar Vergisi ise dolaysız bir vergi olduğu halde, önemli ölçüde fiyatlara yansıtılabilmesi nedeniyle, bu özelliğini kaybetmektedir. Gelir Vergisi, özellikle beyannameye tabi sermaye geliri sahiplerine geniş istisna, muafiyetler tanıdığı gibi vergiden kaçınma ve kaçırma yollarına açık tutmaktadır. Burada teorik bazda ödeme gücü ilkesine uydurulmaya en elverişli vergi türü olarak kabul edilen G.V. bu yapı ve özelliğini ülkemiz-

de yitirmiştir.

Vergi sisteminin gelir bölüşümünü gösteren, diğer bir unsur da uygulanan tarife yapısındaki değişikliklerdir.1980-1989 döneminin kapsadığı 10 yıl boyunca 9 ayrı G.V. tarifesini uygulanmıştır.Tek değiştirilmediği dönem 1987 yılı olmuştur. Bu tarifelerde, 1981-82 yıllarında %40ve 39 oranında başlatılan tarifeler 1983-85 arasında önemli ölçüde yumuşatılmıştır.1986,1988 ve 1989 tarifeleri, 1986'da en üst marjinal oranın düşürülmesi dışında, oranlar sabit tutulup dilimlerin genişletilmesi mantığına dayanmıştır.Bu yöntemle de üst düzey gelir dilimlerinde bulunanlara avantaj sağlamıştır.Yükümlüler çoğunlukla başlangıç diliminin üstünde gelir beyan etmediklerinden, tarife adeta düz oranlı bir yapıya bürünmüştür.

1980 sonrası ekonomik, iktisadi kararları ve vergi politikaları, geniş tüketici kesiminin satın alma gücünü kırmıştır.İç talep daraltılarak, üretim maliyetlerini düşürerek ihraç mallarına dış pislarda rekabet avantajları sağlanmaya çalışılmıştır.Bu amaçlar ise sermaye lehine genel avantajlar sağlayan çeşitli mekanizmalar Türk Vergi Sistemi'nde yerini almıştır.Bu gelişmeler sonucunda, vergi yükü toplumun alt gelir dilimlerinde yer alan ve millî gelirden düşük oranlarda pay alan ücretliler üzerinde yoğunlaşmıştır.Gelir dağılımındaki eşitsizlikler bu kesim aleyhine artmıştır.

Tüm bunların sonucu olarak; ülkemiz vergi ödeyenler için bir cehennem, ödemeyenler içinde cennet olmuştur.Avrupa'da insanca yaşam için, asgari geçim tutarı vergilendirilmezken, bizde ise büyük oranda vergilendiriliyor.Almanya'da asgari geçim tutarı 28 bin mark,İngiltere'de 5.200 sterlin'dir.Avrupa'da vergi emekten az alınırken, emek-sermaye karışımında normal, sermayeden çok alınıyor.Bizim gibi az gelişmiş ülkelerde bunun tam tersi uygulanıyor.Başta da değindiğimiz gibi; Sendikal hakların kazanıldığı dönemlerde çalışanlar yönünden kazanımlar olacaktır. Bizlere dayatılmak istenen,Grevsiz Toplu sözleşmesiz sendika yasası, enflasyonun %80'leri aşması, Özelleştirme adı altında Sosyal Güvenlik Kurumlarının Tasfiyesi, taşeronlaştırma,Emeklilik yaşının yüksetilmesi, en somut haklarımızın gasp edilmesi politikaları biz çalışanları ileriki süreçte, daha da ekonomik, sosyal ve demokratik anlamda elimizi kolumuzu bağlayacaktır.İnsanca yaşam istiyor ve kendimize bunu layık görüyor isek mücadele edelim.....

Örgütlenelim.....Mücadele edelim.....Kazanalım.....

"YAŞASIN TÜM MALİYE SEN"

EĞİTİM KÜLTÜR KOMİSYONU
(İST.2 NOLU ŞUBE)

Adres : İstiklal Cad. No. 7/4 BEYOĞLU/İST. Tel. : (0212) 252 36 56
